

Bogumił Bernaś, Paweł Kowalik

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

RÓŻNICE W POZIOMIE ROZWOJU POSZCZEGÓLNYCH STANÓW USA I KRAJÓW UE-25

1. Wstęp

We współczesnym świecie główną rolę w stosunkach międzynarodowych odgrywają dwa ugrupowania. Są to Stany Zjednoczone, które w 1994 r. razem z Kanadą i Meksykiem utworzyły Północnoamerykańską Strefę Wolnego Handlu – NAFTA, oraz Unia Europejska, która od 2004 r. liczy już 25 członków. Sięgając do teorii integracji gospodarczej (zob. m.in. [*Finanse...* 2005, s. 25-27]), można stwierdzić, że Unia Europejska jest na najwyższym stopniu tej integracji, a USA przeszły wszystkie etapy integracji wewnętrznej i od 1994 r. przechodzą „wtórną” integrację o zasięgu zewnętrznym. Celem artykułu jest pokazanie różnic w rozwoju poszczególnych krajów (regionów/stanów) tych dwóch ugrupowań gospodarczych, a także dużo większego zróżnicowania regionalnego Unii Europejskiej.

Tabela 1. Porównanie głównych rynków światowych (2004 r.)

Państwo/ugrupowanie	PKB mld USD	PKBpc tys. USD	Eksport mld USD
Unia Europejska	11 328,7	24,784	3714,3
NAFTA, w tym:	13 323,8	31,043	1312,0
USA	11 667,5	39,753	819,0
Zachodni Pacyfik, w tym:	8 996,1	4,512	2232,6
Japonia	4 851,9	37,977	566,0
Chiny	1 649,4	1,272	593,0
Europa Wschodnia i Azja Centralna, w tym:	750,6	2,742	263,3
Rosja	582,4	4,078	183,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie [PKB – *World Development Indicators*, World Bank online;
PKBpc – obliczenia własne; Eksport – *International Financial Statistics Yearbook 2005*, IMF 2005].

2. Unia Europejska

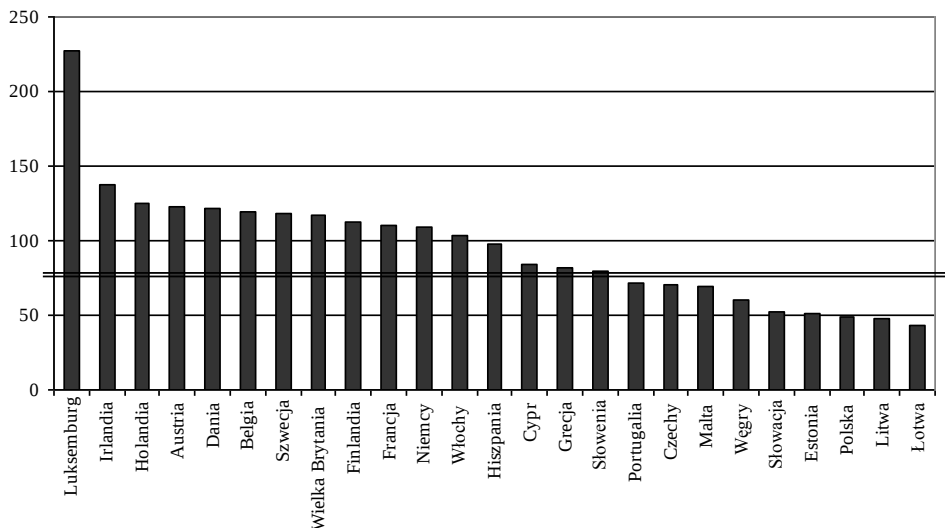
Unia Europejska, jak pokazano w tab. 1, jest jednym z najbogatszych ugrupowań gospodarczych świata. Jednak wciąż występują znaczne różnice między poszczególnymi państwami członkowskimi Unii, a jeszcze większe między regionami. Po porównaniu wysokości PKB przypadającego na 1 mieszkańca w 2003 r. (mierzonego potencjałem siły nabywczej – PPS) widać, jak duże są to różnice. PKB_{pc} (PPS) waha się w granicach 33,2-277,6% średniej UE. 33,2% średniej unijnej mają Podkarpackie i Świętokrzyskie w Polsce, natomiast 277,6% średniej unijnej ma Londyn wewnętrzny.

Tabela 2. Różnice w PKB w poszczególnych regionach UE-25 w latach 2000-2004 mierzone potencjałem siły nabywczej – PPS (średnia UE-25 = 100)

Kraj	Region najslabszy	Wartość	Średnia dla państwa					Region najlepszy	Wartość
		2003	2000	2001	2002	2003	2004		2003
Austria	Burgenland	84,7	126	122,8	120,8	121	123	Wiedeń	170,9
Belgia	Hainaut	77,6	118,4	117,3	116,8	118,1	119	Bruksela	237,6
Dania			130,7	126,5	122,5	121	122		
Finlandia	Itä-Suomi	84,1	114,6	114,1	113,8	112,9	113	Aland	154,3
Francja	Guyane	57,6	111,5	115	113	111,4	110	Île de France	173,3
Grecja	Anatoliki Makedonia, Thraki	62,4	74,6	73,7	77,6	81	82	Sterea Ellada	115,7
Hiszpania	Extremadura	63,8	90,6	92,4	94,6	97,4	98	Madryt	128,8
Holandia	Flevoland	89,4	122,6	124,3	122,1	125	125	Utrecht	152,5
Irlandia	Border, Midland and Western	92,5	126,9	129,1	132,7	134	138	Southern and Eastern	149,2
Luksemburg			215,3	212,9	212,7	233,9	227		
Niemcy	Dessau	70,9	117,3	110,2	108,7	108,4	109	Hamburg	184
Portugalia	Açores	61,1	75	77,6	76,7	73	72	Lizbona	104,3
Szwecja	Ostra Mellansverige	98,2	117,5	116,5	114,8	116	118	Sztokholm	157,9
Wielka Brytania	Cornwall & Isles of Scilly i West Wales & the Valleys	75,8	110,6	115,7	117,8	116,2	117	Londyn wewnętrzny	277,6
Włochy	Calabria	68,5	112,4	109,9	109	108	103	Bolzano	160
Cypr			83,5	85,4	82,9	80	84		
Czechy	Moravskoslezsko	53,4	61,9	66,5	67,6	68	71	Praga	138,2
Estonia			44,2	42,3	46,6	48	51		
Węgry	Észak-Magyarország	38,1	54,8	56,5	58,6	59,3	60	Közép-Magyarország	94,9
Litwa			39,3	40,8	42,4	45	48		
Łotwa			34	36,6	39	41	43		
Malta			60,7	76,2	73,2	72,7	69		
Polska	Podkarpackie i Świętokrzyskie	33,2	42,8	44,9	45,6	47	49	Mazowieckie	72,8
Słowenia			74	74,4	75,3	76	79		
Słowacja	Východné Slovensko	38,8	50,6	49	51,3	52	52	Bratysława	115,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie [A New Partnership..., 2004, s. 190-202; danych Eurostatu (eurostat.cec.eu.int) oraz *Regional GDP...* 2006].

Różnice między „starymi” państwami UE w 2004 r. są oczywiście znacznie mniejsze i zawierają się w przedziale od 82% (Grecja) do 227% (Luksemburg).

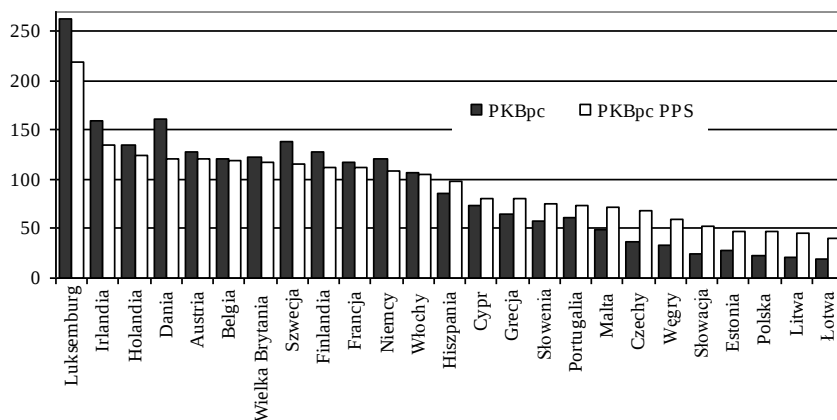
Rys. 1. Różnice w PKBpc w poszczególnych krajach UE-25 w 2004 r. (PPS, UE-25 = 100%)

Źródło: na podstawie tab. 2.

Poziom rozwoju nowych członków Unii Europejskiej znacznie (z wyjątkiem Słowenii i Cypru) odbiega od średniego w Unii. Różnice między najsłabszymi członkami Unii, Grecją i Portugalią, a np. Czechami (71% PKB) czy Malcią (69%) nie są duże. Słowenia pod względem PKB dorównuje Grecji. Gorzej przedstawia się sytuacja Polski. Nasz PKB według parytetu siły nabywczej pieniądza wynosił w 2004 r. tylko 49% średniego PKB w Unii. Polska jako najszybciej rozwijające się państwo regionu różnice te systematycznie niweluje. W 2000 r. wynosił 42,8%, a w 2004 r. już 49%. W sumie jednak wszyscy nowi członkowie, oprócz Cypru (84%) i Słowenii (79%), mają poziom rozwoju poniżej 75% unijnego poziomu odniesienia.

Jeszcze większe różnice pojawiają się, jeżeli do porównań weźmiemy „zwykły” PKBpc – wtedy rozpiętość wynosi od 19,7% (Łotwa) do 262,5 (Luksemburg) – rys. 2.

Z liczby 254 regionów (NUTS2) ok. 23,6% (60 regionów) osiąga wartości poniżej 75% średniej unijnej (w tym 16 regionów w Polsce) i ok. 14,6% (37 regionów) jest powyżej 125% średniej unijnej w 2003 r. (tab. 3).

Rys. 2. Różnice w PKBpc i PKBpc PPS w poszczególnych krajach UE-25 w 2003 r. (PPS, UE-25 = 100%)

Źródło: obliczenia własne na podstawie [Regional GDP... 2006].

Tabela 3. Podział regionów ze względu na średnią unijną w 2003 r.

Kraj	Poniżej 75%	75-100%	100-125%	Powyżej 125%	Razem
Austria	0	2	4	3	9
Belgia	0	5	4	2	11
Dania*			1		1
Finlandia	0	2	1	2	5
Francja	4	13	8	1	26
Grecja	5	7	1	0	13
Hiszpania	2	10	6	1	19
Holandia	0	2	5	5	12
Irlandia	0	1	0	1	2
Luksemburg*				1	1
Niemcy	4	16	14	7	41
Portugalia	4	2	1	0	7
Szwecja	0	2	5	1	8
Wielka Brytania	0	16	15	6	37
Włochy	5	3	7	6	21
Cypr*		1			1
Czechy	7	0	0	1	8
Estonia*	1				1
Węgry	6	1	0	0	7
Litwa*	1				1
Łotwa*	1				1
Malta*	1				1
Polska	16	0	0	0	16
Słowenia*		1			1
Słowacja	3	0	1	0	4
Razem	60	84	73	37	254
Udział	23,62%	33,07%	28,74%	14,57%	100,00%

* – cały kraj to jeden region.

Źródło: obliczenia własne na podstawie [Regional GDP... 2006].

Tabela 4. Różnice pomiędzy regionami

Kraj	Region najslabszy do średniej	Region najlepszy do regionu najslabszego	Region najlepszy do średniej
Wielka Brytania	0,65	3,66	2,39
Belgia	0,66	3,06	2,01
Francja	0,52	3,01	1,56
Słowacja	0,75	2,99	2,23
Niemcy	0,65	2,60	1,70
Czechy	0,79	2,59	2,03
Węgry	0,64	2,49	1,60
Włochy	0,63	2,34	1,48
Polska	0,71	2,19	1,55
Hiszpania	0,66	2,02	1,32
Austria	0,70	2,02	1,41
Grecja	0,77	1,85	1,43
Finlandia	0,74	1,83	1,37
Portugalia	0,84	1,71	1,43
Holandia	0,72	1,71	1,22
Irlandia	0,69	1,61	1,11
Szwecja	0,85	1,61	1,36

Źródło: obliczenia własne na podstawie tab. 1

Największe zróżnicowanie pod względem rozwoju regionów występuje w Wielkiej Brytanii i wynosi 3,66. Należy jednak zaznaczyć, że w Wielkiej Brytanii nie ma ani jednego regionu poniżej 75% średniej unijnej (tab. 3-4). W następnej kolejności jest Belgia, Francja, Słowacja, gdzie ten wskaźnik wynosi ok. 3. Rozpiętość między regionami w Polsce wynosi ok. 2,2, ale jak wiemy wszystkie regiony w Polsce są poniżej 75% średniej unijnej.

3. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej

Drugim najbogatszym ugrupowaniem gospodarczym na świecie jest NAFTA (por. tab. 1). W związku z tym, że Stany Zjednoczone w największym stopniu wpływają na wyniki tego ugrupowania, w dalszej części pracy zajęto się różnicami w rozwoju poszczególnych stanów i regionów w USA. Można sądzić, że różnice w rozwoju stanów USA mogą być mniejsze. PKBpc USA jest o ok. 15 000 USD wyższy niż w UE (tab. 1).

Do porównania poszczególnych stanów USA wybrano dochód osobisty przypadający na jednego mieszkańca (PIpc). Również w USA występują różnice między poszczególnymi stanami, a jeszcze większe między regionami. Po porównaniu wiadać, że w 2004 r. różnica między najlepszym a najgorszym stanem USA wynosiła 81% i była mniejsza niż w UE-25. PIpc waha się w granicach 74-155% średniej

USA (tab. 5). Tym samym tylko jeden stan znalazł się poniżej 75% średniej dla USA¹ (rys. 3).

Tabela 5. Różnice w rozwoju stanów USA mierzone PIpc (USA = 100%)

Stan	Region najsłabszy	Wartość	Średnia dla stanu			Region najlepszy	Wartość
		2004	2000	2002	2004		2004
1	2	3	4	5	6	7	8
Alabama	Blount, Wilcox	54	80	82	84	Jefferson, Shelby	109
Alaska	Wade Hampton Census Area	45	100	105	103	Bristol Bay Borough	132
Arizona	Navajo	52	86	86	87	Maricopa	96
Arkansas	Searcy	53	73	76	78	Pulaski	107
California	Del Norte, Lassen	62	109	106	107	Marin	209
Colorado	Crowley, Saguache	51	112	110	109	Pitkin	228
Connecticut	Windham	91	139	138	137	Fairfield	191
Delaware	Kent	83	103	107	108	New Castle	122
District of Columbia			136	148	155		
Florida	Union	44	96	96	95	Palm Beach	135
Georgia	Hancock	50	94	93	90	Fulton	141
Hawaii	Hawaii	76	95	96	99	Honolulu	106
Idaho	Oneida	55	81	82	81	Blain	138
Illinois	Alexander	55	108	107	105	DuPage, Lake	143
Indiana	Starke	65	91	91	91	Hamilton	132
Iowa	Decatur	62	89	91	94	Polk	115
Kansas	Cheyenne	53	93	94	94	Johnson	141
Kentucky	Elliott, Jackson	47	82	82	82	Hickmann	130
Louisiana	West Feliciana	55	77	82	83	St. Tammany	100
Maine	Somerset	72	87	90	91	Cumberland	115
Maryland	Somerset	66	115	119	120	Howard	149
Massachusetts	Hampden, Hampshire	94	127	127	128	Nantucket	164
Michigan	Oscoda	55	99	98	97	Oakland	154
Minnesota	Mahnomen	65	107	108	109	Hennepin	145
Mississippi	Jefferson	44	70	72	74	Madison	114
Missouri	DeKalb	50	91	92	92	St. Louis	136
Montana	Big Horn, Golden Valley, Petroleum	58	77	81	84	Valley, Yellowstone	94
Nebraska	Loup	40	93	95	98	Douglas	120
Nevada	Pershing	55	102	100	102	Douglas	129
New Hampshire	Coos	87	112	110	111	Rockingham	126

¹ Gdyby przyjmować takie same kryterium co w UE – 75% średniej.

Tabela 5, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8
New Jersey	Cumberland	82	129	128	126	Hunterdon	180
New Mexico	Guadalupe	48	74	79	79	Los Alamos	154
New York	Allegany	62	117	115	116	New York	270
North Carolina	Hoke	57	91	89	89	Mecklemburg	122
North Dakota	Sioux	50	84	86	89	Sargent	110
Ohio	Noble	52	95	95	94	Delaware, Geauga	121
Oklahoma	Blaine, Coal	52	82	84	84	Tulsa	112
Oregon	Malheur	61	94	94	92	Clackamas	112
Pennsylvania	Forest	61	99	101	101	Montgomery	155
Rhode Island	Providence	95	98	102	104	Bristol	126
South Carolina	Allendale	54	82	82	82	Beaufort	111
South Dakota	Ziebach	42	86	88	91	Sully	161
Tennessee	Hancock	45	87	89	90	Williamson	134
Texas	Starr	34	95	94	93	Loving	271
Utah	Sanpete	51	80	81	80	Summit	145
Vermont	Essex	59	93	95	96	Chittenden	113
Virginia	Prince Edward	55	104	107	109	Arlington	176
Washington	Ferry	59	106	106	106	King	149
West Virginia	Clay	48	73	78	78	Kanawha	104
Wisconsin	Menominee	58	96	97	97	Ozaukee	153
Wyoming	Big Horn	73	95	101	104	Teton	246

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Bureau of Economic Analysis (www.bea.gov).

Najniższy PI_{pc} w 2004 r. był w stanie Mississippi, a najwyższy w stanie District of Columbia. Poniżej średniej 100% znajdują się 32 stany, tj. 63%, a powyżej 19 stanów. Dla porównania w UE jest to odpowiednio 13 (52%) i 12 krajów członkowskich.

Najbogatsze stany położone są w regionach² New England (122%), Mideast (115%) i Far West (105%), czyli na wschodnim i zachodnim wybrzeżu, natomiast najbiedniejsze w regionach Southeast (90%), Southwest (90%) i Rocky Mountain (96%), czyli na południu i południowym-wschodzie Stanów Zjednoczonych.

Rozpatrując regiony (hrabstwa) w poszczególnych stanach, zauważa się dużo większe różnice, które wynoszą od 34,4% (Starr, Teksas), do 270,7% (Loving, Teksas), i jest to tym samym największe zróżnicowanie pod względem rozwoju regionów (7,97), gdzie znajduje się zarówno najbogatszy, jak i najbiedniejszy region w całych Stanach Zjednoczonych (tab. 5-6).

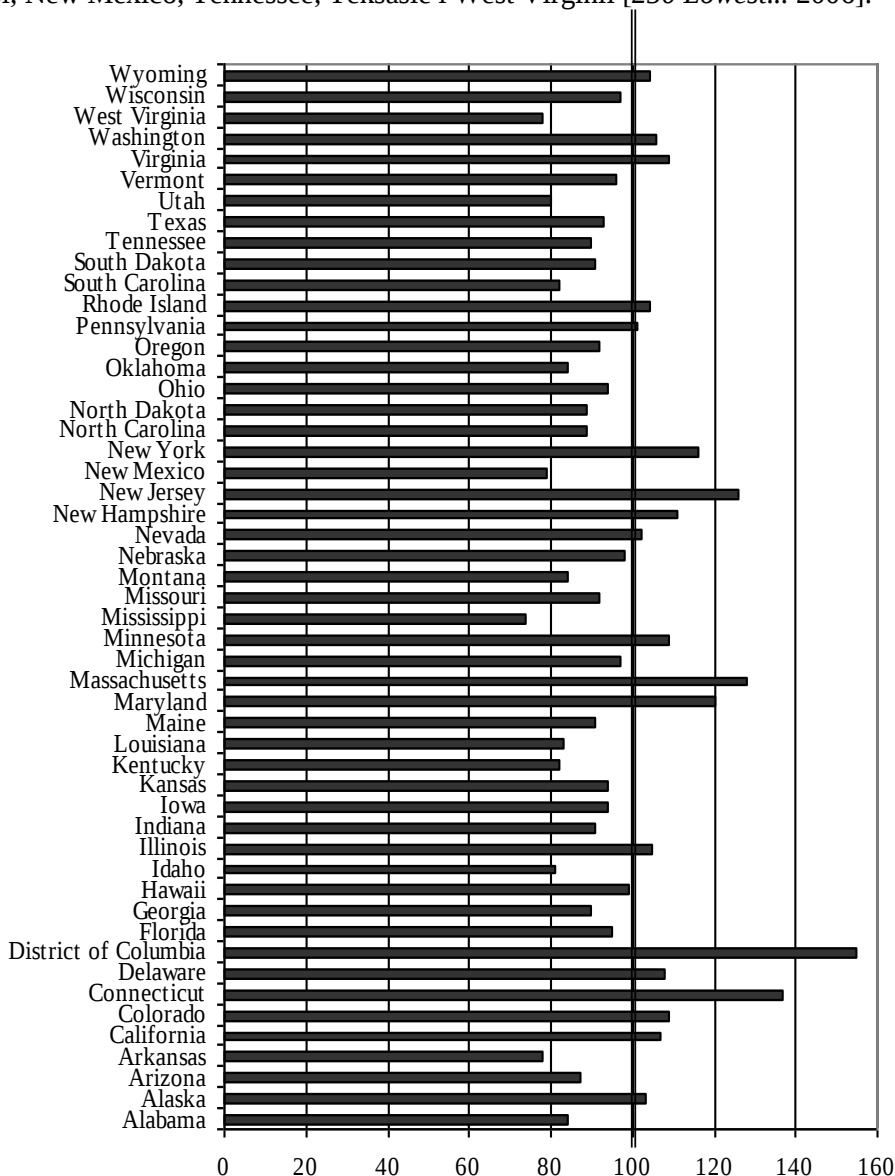
² Bureau of Economic Analysis pogrupowało stany w 8 większych regionów.

Tabela 6. Różnice pomiędzy hrabstwami w 2004 r.

Stan	Region najslabszy do sredniej	Region najlepszy do regionu najslabszego	Region najlepszy do sredniej
Texas	0,37	7,97	2,91
Colorado	0,47	4,47	2,09
New York	0,53	4,35	2,33
South Dakota	0,46	3,83	1,77
California	0,58	3,37	1,95
Wyoming	0,70	3,37	2,37
New Mexico	0,61	3,21	1,95
Virginia	0,50	3,20	1,61
Florida	0,46	3,07	1,42
Nebraska	0,41	3,00	1,22
Tennessee	0,50	2,98	1,49
Alaska	0,44	2,93	1,28
Utah	0,64	2,84	1,81
Georgia	0,56	2,82	1,57
Michigan	0,57	2,80	1,59
Kentucky	0,57	2,77	1,59
Missouri	0,54	2,72	1,48
Kansas	0,56	2,66	1,50
Wisconsin	0,60	2,64	1,58
Illinois	0,52	2,60	1,36
Mississippi	0,59	2,59	1,54
Pennsylvania	0,60	2,54	1,53
Washington	0,56	2,53	1,41
Idaho	0,68	2,51	1,70
Nevada	0,54	2,35	1,26
Ohio	0,55	2,33	1,29
Maryland	0,55	2,26	1,24
Minnesota	0,60	2,23	1,33
North Dakota	0,56	2,20	1,24
New Jersey	0,65	2,20	1,43
West Virginia	0,62	2,17	1,33
Oklahoma	0,62	2,15	1,33
North Carolina	0,64	2,14	1,37
Connecticut	0,66	2,10	1,39
South Carolina	0,66	2,06	1,35
Indiana	0,71	2,03	1,45
Arkansas	0,68	2,02	1,37
Alabama	0,64	2,02	1,30
Vermont	0,61	1,92	1,18
Iowa	0,66	1,85	1,22
Arizona	0,60	1,85	1,10
Oregon	0,66	1,84	1,22
Louisiana	0,66	1,82	1,20
Massachusetts	0,73	1,74	1,28
Montana	0,69	1,62	1,12
Maine	0,79	1,60	1,26
Delaware	0,77	1,47	1,13
New Hampshire	0,78	1,45	1,14
Hawaii	0,77	1,39	1,07
Rhode Island	0,91	1,33	1,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 5.

Wśród 10 najbiedniejszych hrabstw 5 znajduje się w Teksasie, 2 w Płd. Dakocie, po 1 na Florydzie, w Mississippi i Nebrasce. Natomiast wśród 250 najbiedniejszych hrabstw najwięcej regionów znajduje się na Florydzie, w Georgii, Kentucky, Mississippi, New Mexico, Tennessee, Teksasie i West Virginii [250 Lowest... 2006].

Rys. 3. Różnice w PIpc w poszczególnych stanach USA w 2004 r. (USA = 100%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 5.

Wśród 10 najbogatszych regionów po 2 znajdują się w New Jersey i New York, po 1 w Kalifornii, Colorado, Connecticut, Teksasie, Virginii i Wyoming. Wśród 250 najbogatszych regionów najwięcej znajduje się w Kalifornii, Colorado, Teksasie i Virginii [250 *Highest...* 2006].

4. Podsumowanie

Przy porównywaniu poszczególnych regionów USA i UE mogą się pojawić pewne wątpliwości co do porównywalności regionów. W przeprowadzonych analizach przyjęto, że poziom hrabstw w USA odpowiada poziomowi NUTS2 w UE. W związku z tym nie próbowano porównywać na tym poziomie regionów w UE i USA.

Tabela 7. Porównanie poszczególnych stanów w stosunku do UE
(na podstawie PKB UE-25 i PSB USA)

Wyszczególnienie	UE-25 = 100	Wyszczególnienie	UE-25 = 100
United States	159%	Arkansas	120%
Connecticut	209%	Florida	140%
Maine	132%	Georgia	152%
Massachusetts	195%	Kentucky	128%
New Hampshire	160%	Louisiana	142%
Rhode Island	155%	Mississippi	106%
Vermont	142%	North Carolina	152%
Delaware	252%	South Carolina	125%
District of Columbia	560%	Tennessee	147%
Maryland	166%	Virginia	175%
New Jersey	189%	West Virginia	110%
New York	188%	Arizona	135%
Pennsylvania	150%	New Mexico	134%
Illinois	168%	Oklahoma	127%
Indiana	147%	Texas	161%
Michigan	145%	Colorado	175%
Ohio	149%	Idaho	125%
Wisconsin	151%	Montana	119%
Iowa	149%	Utah	136%
Kansas	145%	Wyoming	190%
Minnesota	176%	Alaska	219%
Missouri	143%	California	170%
Nebraska	156%	Hawaii	159%
North Dakota	143%	Nevada	170%
South Dakota	154%	Oregon	150%
Alabama	125%	Washington	163%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Bureau of Economic Analysis (www.bea.gov).

Przy mniejszym rozbićciu regionalnym (przyjmując założenie, że stan USA to kraj członkowski UE), należy stwierdzić, że poszczególne stany są dużo lepiej rozwinięte niż kraje członkowskie, mimo że w poszczególnych hrabstwach występują dużo większe dysproporcje w rozwoju. Przy porównaniu Produktu Stanowego Brutto (PSB) przypadający na jednego mieszkańca z Produktem Krajowym Brutto (PKB) UE-25 okazuje się, że każdy stan przekracza 100% UE-25. Ma to również odzwierciedlenie w prognozach Eurostatu na 2005 r., gdzie dla UE-25 PKB na mieszkańca mierzony parytetem siły nabywczej ma wynieść 23 100 euro, a dla Stanów Zjednoczonych 37 100 euro, czyli 160,6% (UE-25 = 100%) [*Europe in Figures...* 2005, s. 142]. Można stwierdzić, że Unia Europejska jest bardziej zróżnicowana pod względem rozwoju gospodarczego krajów członkowskich, a tym samym regionów na poziomie NUTS2 i dąży do zmniejszenia tych różnic. Stany Zjednoczone pod względem różnic w rozwoju mają mniejsze dysproporcje.

Literatura

- A New Partnership for Cohesion. Convergence, Competitiveness, Cooperation. Third Report on Economic and Social Cohesion*, European Commission, Luxembourg 2004.
- 250 Highest Per Capita Personal Incomes of the 3111 Counties in the United States, 2004*, BEA 2006 (www.bea.gov/bea/regional/reis/pcpihigh.cfm).
- 250 Lowest Per Capita Personal Incomes of the 3111 Counties in the United States, 2004*, BEA 2006 (www.bea.gov/bea/regional/reis/pcpilow.cfm).
- Europe in Figures. Eurostat Yearbook 2005*, Eurostat, Luxembourg 2005.
- Finanse Unii Europejskiej*, red. B. Bernaś, Wydawnictwo AE, Wrocław 2005.
- International Financial Statistics Yearbook 2005*, IMF 2005.
- Regional GDP per Inhabitant in the EU25*, Eurostat Press Office, Luxembourg 63/2006 – 18 May 2006.
- World Development Indicators, World Bank online. (www.bea.gov).

REGIONAL DISPARITIES IN THE USA AND EU

Summary

Two organizations play the main role in international affairs. They are the USA, which together with Canada and Mexico formed North America Free Trade Agreement (NAFTA) in 1994 and the European Union, which had 25 member states in 2004. The European Union has long accepted the fact that there are differences in regions and has tried to reducing regional disparities. Also the USA make efforts to reduce regional disparities. Despite of these, many economic differences still exist between regions. The aim of this article is to show regional disparities in the USA and EU. The article does not compare the European Union with NAFTA but with the United States because this state has a great contribution to the whole functioning of NAFTA.